

Дарченко К.А.
здобувач вищої освіти ОР «бакалавр»,
Науковий керівник – Плікус І.Й., к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів і підприємництва,
Сумський державний університет, м. Суми

РИЗИК ОРІЄНТОВАНА ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ: РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО РИЗИКИ В ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Останніми роками суспільство дуже цікавить поняття «ризик», його види, методи управління та уникнення. Поняттю «ризик» присвячено багато праць іноземних та вітчизняних вчених, які трактують це поняття по різному. Розглянемо найбільш поширені трактування.

Більшість авторів схиляються до думки, що ризик це ймовірність втрати частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появою додаткових витрат в результаті здійснення певної виробничої чи фінансової діяльності, Іван Дерун у своєму економічному часописі дотримується думки, що ризик – це «можливість загрози витрат та наявності від’ємних фінансових результатів у майбутньому» [1]. Також не можемо не звернутись до праць відомого економіста Бланка І. О., який в своїх роботах стверджує, що ризик – це «результат вибору альтернативного фінансового рішення, що спрямоване на досягнення бажаного цільового ефекту фінансової діяльності з ймовірністю отримання фінансових втрат в результаті невизначеності умов його виконання» [2]. Проаналізувавши літературу, присвячену досліджуваному поняттю, можемо додати, що ризик – невід’ємна частина будь-якої господарської діяльності, яка полягає не тільки в наявності від’ємного фінансового результату чи можливості втрат, а й певної ймовірності не співпадіння кінцевих результатів з поставленою метою.

В обліково-інформаційній системі підприємства ризики об’єднуються в такі групи: 1) ризики достовірності звітної інформації підприємства - це ті, які зв’язані з організацією бухгалтерського обліку та обумовлені законодавчими актами; 2) ризики, зв’язані з галузевими особливостями підприємства; 3) ризики, не зв’язані з галузевими особливостями підприємства.

Після ідентифікації ризиків, здійснюється оцінка ризиків щодо впливу (визначає фінансові та нефінансові наслідки для установи у випадку настання ризику) та ймовірності (передбачає можливість виникнення ризику). Оцінка впливу є більш складним процесом, ніж оцінка ймовірності, однак проведення таких оцінок є важливим аспектом при оцінюванні ризиків. Для оцінки впливу може бути розроблено багато критеріїв, але бажано обмежитися трьома або чотирма найбільш важливими, зокрема, використовуються наступні критерії

для оцінки впливу: *фінансовий вплив* (фінансові наслідки для установи у випадку виникнення ризику); *репутаційний вплив* (вплив на репутацію державного органу, керівника цього органу з точки зору міжнародних рейтингів, донорів тощо); *операційний вплив* (ступінь впливу ризику на реалізацію установою завдань та функцій, досягнення нею цілей); *нормативно-правовий вплив* (виникнення ризику може призводити до порушень вимог законодавства, застосування фінансових санкцій, штрафів тощо); *кадровий вплив* (неочікувана втрата ключових спеціалістів може істотно вплинути на виконання установою завдань та функцій, досягнення нею цілей).

Підприємство для ефективного функціонування формує систему управління, яка дозволяє проводити моніторинг і управляти ризиками. Проте на сьогодні процедура управління можливими ризиками не відповідає стратегії розвитку підприємства та відбувається у відриві від обліково-аналітичної системи.

Далі проведемо дослідження поняття «ризик» саме в бухгалтерському обліку. Розглядаючи інтерес науковців до визначення понять «бухгалтерський облік та управління ризиками», «бухгалтерські ризики» та «управління ризиками» скористалися можливостями Google Trends (цей інструмент дослідження дозволяє порівнювати частоту пошукових запитів інформації щодо використання цих термінів) та дійшли висновку, що наукові дослідження мають більше спрямування на вивчення проблем управління ризиками в цілому й це не дивно, адже «бухгалтерські ризики» та інформація бухгалтерського обліку є складовими управління ризиками. Бухгалтерський ризик – це «ймовірність несприятливого фінансового результату для підприємства внаслідок неправильного відображення фактів господарської діяльності. Тобто утворюється в процедурах реєстрації, оцінки і узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, власний капітал і зобов'язання підприємства» [3].

Далі розглянемо питання оцінки ймовірності появи ризиків. На сьогодні доступна значна кількість різних методів, найбільш поширені представлено на рисунку 1.

Метод ринкової вартості (VaR)

- показує, який максимальний збиток готовий понести суб'єкт господарювання за певний момент часу із заданою ймовірністю

Метод капіталу (CaR)

- показує, яким максимальним розміром фінансових засобів підприємство готове ризикнути

Рисунок 1 – Методи оцінки ймовірності появи ризиків

Джерело: узагальнено авторами

Хоча суспільство досягло значних успіхів у вивченні природи ризиків, залишається дуже багато невирішених завдань щодо управління ризиками в сучасних умовах господарювання. Передусім це пов'язано зі зміною методів

ведення бізнесу, активним використанням інформаційних технологій та засобів Інтернету, посиленням процесів світової глобалізації, збільшенням рівня конкуренції, швидкістю ділових трансакцій тощо.

У більшості наукових праць з дослідження ризиків аналізується господарський ризик, який є результатом сукупного впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Вивчення ризиків бухгалтерському обліку є мало дослідженим, проте забезпечення інформації в процесі управління господарськими ризиками відбувається шляхом взаємодії бухгалтерського обліку і системи ризик-менеджменту. Ризики бухгалтерського обліку впливають на безперервність діяльності підприємства й його фінансово-економічну безпеку та обумовлені невизначеністю бухгалтерського інформаційного середовища. Реалізація функції бухгалтерського обліку в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства потребує дослідження ризиків бухгалтерському обліку, основними причинами яких, на нашу думку, є: помилкове професійне судження при формуванні облікової політики, а також при інтерпретуванні нормативних актів; невідповідність методології бухгалтерського обліку на підприємстві галузевій специфіці його діяльності; невідповідність національної організаційно-методичної основи бухгалтерського обліку МСФЗ; інформації у звітності підприємства непридатна для формування думки користувачів про перспективи його діяльності.

В обліково-інформаційній системі підприємства є інформаційні та господарські ризики, які об'єднують такі групи ризиків: 1) ризики достовірності звітної інформації підприємства - це ризики безпосередньо зв'язані з організацією бухгалтерського обліку та обумовлені законодавчими актами; 2) ризики, зв'язані з галузевими особливостями підприємства; 3) ризики, не зв'язані з галузевими особливостями підприємства.

Зазначені ризики включають: *ризики, зв'язані з людським фактором* (професійні судження бухгалтера), *інформаційні ризики* (випадкові події, що приводить до негативних наслідків в інформаційній системі у результаті чого виникає невідповідність відображення фактів господарської діяльності), *правові і нормативні ризики* (неузгодженість деяких питань в бухгалтерському обліку та податковому законодавстві [4]). Обставини виникнення бухгалтерського ризику можуть бути, як суб'єктивними (ризик людського фактору), так і об'єктивними (недоліки законодавства та стандартів бухгалтерського обліку). Вплив зазначених ризиків формує невизначену ситуацію в бухгалтерському обліку, впливає на перекручування облікових даних і, як результат, впливає на достовірність бухгалтерської звітності та потребує подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Дерун І.А. Ідентифікація ризиків в системі бухгалтерського обліку підприємства. *Економічний часопис -XXI*, 2016, № 159 (5–6), С. 97–100.
2. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: навчал. посібник. Київ: Ельга, Ніка–Центр, 2004, 656 с.
3. Атамас П.Й., Атамас О. П., Крамаренко Г. О. Роль бухгалтерського обліку в управлінні ризиками підприємства, *Академічний огляд*, 2016, № 1, С.60-69. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2016/1/8.pdf>
4. Зайцев О.В., Могильний В.В. Проблеми оптимізації оподаткування прибутку підприємств в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Причорноморські економічні студії*, 2017, Вип. 22, С. 177-182. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/65819>